

BOSHQARUV TIZIMIDA RAHBARNING O'RNI VA ROLI

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti tarix yo'nalishi 4-kurs talabasi
Nuriddinov Muhriddin*

Annatsiya: biz ushbu maqolada boshqaruv tizimidagi rahbarning o'z xodimlariga nisbatan pazitsiyasi va uning olib boradigan ish uslubi to'g'risida gaplashamiz. Boshqaruv jarayonlarini tashkil etish uslublari va holatlari bo'yicha kerakli ma'lumotlarga ega bo'lamiz.

Kalit so'zlar: boshqaruv, rahbar, uslub, maxorat, jarayon, strategiya, samaradorlik, xodim, ish uslubi.

Kirish

Jamiyat taraqqiyotini ta'minlashda ishlab chiqarish, sanoat, korxonalar va boshqa ko'plab sohalar faoliyatini talab darajasida tashkil etish hamda muvofiqlashtirishda rahbarning o'rni katta. Shu munosabat bilan har bir mehnat jamoasida xodimlarning faoliyatini muvofiqlashtirish, yo'naltirish va rejalashtirilgan vazifalarni o'z muddatida, sifatli bajarishni nazorat qilish rahbarning iqtidori, tashabbuskorligi, intizomi va boshqa bir qator xususiyatlariga qo'p jihatdan bog'liq. Jamoada rahbarlikni amalga oshiruvchi shaxsga bir qator talablar qo'yiladi. Jumladan, boshqarish madaniyatining qonuniyatlariga amal qilish, boshqarishni madaniyat, odob, axloq normalariga bo'ysungan xolda olib borish lozim. Rahbar boshqaruv faoliyatida axloq-odob qoidalarining muloyimlik va o'zaro yordam, hamjihatlik, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat va har bir jamoa a'zosiga nisbatan insoniylik, shaxs sifatida munosabat kabi me'yorlarga tayanadi va shu asosda ish olib borishi zarur bo'ladi. Shuningdek, rahbar kadr uchun emotsional holatlar va his-tuyg'ularni oqilona boshqarish uquviga ega bo'lish, har qanday vaziyatda ham o'zini-o'zi boshqarish, o'zga kishilarning kechinmalarini his eta olish qobiliyati ham muhim ahamiyatga ega. Rahbar shaxsi doim o'z xodimlari bilan muloqotda bo'ladi. Bu esa unda muloqot qilish ko'nikmalarining shakllangan bo'lishini talab qiladi. Boshqaruv faoliyatida ushbusususiyatlarning me'yorda bo'lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Rahbar shaxsining individual psixologik xususiyatlari ham uning jamoani boshqarishiga ta'sir ko'rsatadi. Individual psixologik xususiyatlar tarkibiga temperament, xarakter, qobiliyat, iste'dod va hokazolar kiradi. Boshqaruv jarayonini maqsadga muvofiq ravishda amalga oshirish uchun rahbar idora qilishning qaysi bo'g'inida bo'lishidan qat'iy nazar muayyan qobiliyatga ega bo'lishi kerak. Rahbar

o'zining shaxsiy fazilatlari, mustahkam harakteri, kuchli irodasi, barqaror hissiyoti, barcha narsalarga va jabhalarga nisbatan maxsus qobiliyatlari bilan ma'lum hajmdagi mehnat jamoalarini boshqara oladi. Chunki fan va texnikaning rivoji odamlarda onglilik darajasining yuksak ko'rsatkichi ijtimoiy tajribalarning ta'sirchan kuchi, kishilarning muayyan bilimlarga ega ekanligi rahbarning komil inson kamoloti pog'onasiga ko'tarilishini taqozo etadi. Davlat miqyosida yuz berayotgan o'zgarishlar so'z va vijdon erkinligi, o'zligini anglash, huquqiy himoyalanganlik fuqarolik ongining yanada yuksalishga olib keldi. Tub o'zgarishlar natijasida ularda mustaqil fikrlash va ish yuritish, shaxsiy rejalarini ro'yobga chiqarish yo'llarini izlash imkoniyatlari vujudga keldi. Bugungi kundagi rahbar ijtimoiy hayotdagi munosabatlar, ularning tuzilishi va mohiyati bilan yaqindan tanish bo'lishi, boshqaruv jarayonida ularni hisobga olishini taqozo qiladi. Rahbar shaxsi barakamolligi, qat'iy harakteri, milliy qiyofasidan tashqari bir qator qobilyatlarga ega bo'lishi tabiiy ravishda obro' qozonishga puxta negiz hozirlaydi, lavozimning keyingi bosqichlari uchun imkon yaratadi, istiqbol rejalarini ro'yobga chiqaradi. Quyidagi qobiliyatlarning rahbar kadrda bo'lishi va ularning rivojlantirilishi juda muhim hisoblanadi. Rahbarning boshqaruv faoliyatida bir qator ijobiy fazilatlarga ega bo'lishi uning mehnat jamoasida sog'lom ijtimoiy-psixologik muhit xukm surishining garovi bo'lib hisoblanadi. Qadimdan kishilarda fazilatlarning turlicha bo'lishi hamda xulq-atvorlar insonning badanida aylanib yuradigan suyuq moddalarga ko'p jihatdan bog'liq ekanligi tajribada kuzatilgan. Qadimgi tibbiyotning yirik namoyondasi Gippokratning, inson badanida qon asosiy o'rinni ishg'ol etsa, bunday odam harakatchan, yengil bo'ladi, taassurotlarning almashinishiga tez ko'nikib keta oladi, o'z atrofida sodir bo'ladigan voqealarga darhol va ishtiyoq bilan aralashadi, degan fikri bejiz emas. Mana shu kishilarni Gippokrat sangviniklar deb atagan. Bu lotincha "sangvinik", ya'ni "qon" degan so'zdan kelib chiqqan. Sangviniklar tuyg'u xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ular yangi kishilar bilan tez til topishadigan, bir ish turidan ikkinchi ish turiga tezda ko'nikadigan, bir turda bajaradigan ishlarni yoqtirmaydigan, yangi sharoitga osonlik bilan o'rganadigan, xushchaqchaq, harakatlari, shiddatli, nutqi tez, kelajakka ishonch bilan qaraydigan, so'zini aniq va ma'noli qilib, imo-ishoralar bilan gapiradigan kishilardir. Rahbar aynan keltirib o'tilgan xususiyatlarga ega bo'lishi juda muhim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Samatov G'.A., Rustamova I.B., Sheripbayeva U.A. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti va menejmenti.- T.: 2012. - 346 b.

2. Umrzoqov O'.P., Toshboyev A.J., Rashidov J., Toshboyev A.A. Qishloq xo'jaligiiqtisodiyoti va menejmenti: o'quv qo'llanma. - T.: Iqtisod - moliya, 2008. - 268 b.
3. Qosimova D.S. Menejment nazariyasi: o'quv qo'llanma. - T.: TDIU, 2009. - 208 b.
4. Charles W. L. Hill, Steven L. McShane. Principles of Management. 13th ed. ISBN 978-0-07353012-3. -New York, 2008. -529 p.
5. Richard L.Daft. Management. 12th ed. ISBN 978-1-285-86198-2. -Boston, 2016. - 798 p.
6. Rickky W. Griffin. Fundamentals of Management. 8th ed. ISBN 978-1-285-84904-1. -Texas, 2016. - 547 p.
7. Ronald D. Kay, William M. Edwards, Patricia A.Duffy. Farm management. - 6th ed. ISBN 978-0-07-302829-3 - ISBN 0-07-302829-0. -New York, 2008. - 463 p.